

Kohtuasi C-657/23**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

7. november 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Nejvyšší správní soud (Tšehhi Vabariik)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

4. oktoober 2023

Kaebaja:

M.K.

Vastustaja:

Ministerstvo zemědělství

KOHTUMÄÄRUS

Nejvyšší správní soud (Tšehhi kõrgeim halduskohus) kohtuasjas kaebaja **M.K.** [...] vastustaja **Ministerstvo zemědělství** (Tšehhi Vabariigi põllumajandusministeerium) [...] vastu, olles vaadanud läbi kaebaja kassatsioonkaebuse Městský soud v Praze (Praha linnakohus, Tšehhi Vabariik) 24. juuni 2021. aasta otsuse peale kohtuasjas 14 A 75/2020–55,

määras:

[...] **esitada** Euroopa Liidu Kohtule järgmine eelotsuse küsimus:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 54 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles õigusnormis ette nähtud 18kuulise tähtaja möödudes kaotab liikmesriik õiguse nõuda abisaajalt tagasi alusetult tehtud maksed?

[...]

Põhjendus:

I. Menetluse ese

- 1 Kaebaja on füüsiline isik. 28. juunil 2012 esitas kaebaja taotluse toetuse saamiseks programmist Program rozvoje venkova ČR, opatření III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje (Tšehhi Vabariigi maaelu arengu programm, meede III.1.2 Ettevõtete asutamise ja nende tegevuse toetamine; edaspidi „programm“) projektile „Stavební úprava objektu na podnikání“ (hoone ümberehitamine ettevõtluseks). 13. märtsil 2013 allkirjastas kaebaja toetuse andmise lepingu, milles kohustus järgima programmi reegleid. Toetuse maksmise taotluse alusel maksti kaebajale 7. juulil 2015 välja toetus summas 5 239 422 Tšehhi krooni.
- 2 29. aprillil 2016 toimunud erakorralise kontrolli käigus tehti kindlaks, et remonditud hoones ei toiminud mingit tootmistegevust. Kontrolli hetkel ei olnud kohal ühtegi töötajat, materjalide hoidmiseks mõeldud majandusruum oli tühi, seadmed ei olnud elektrivõrku ühendatud, osa seadmeid asus kinnistul teise omaniku hoones ja hoone taga oleval alal. Lisaks tegi haldusasutus kindlaks, et kompressori seerianumber oli erinev 20. aprillil 2015 kindlaks tehtud seerianumbrist. Ventileerimis- ja filtreerimisseadme tootjalt saadud teabest ilmnes seejuures, et filtreerimisseadmele oli paigaldatud mitteoriginaalne etikett teisele klindile müüdud seadme seerianumbriga. Vastuväited kontrolli protokollile loeti alusetuteks. Seoses ülaltooduga sedastas Státní zemědělský intervenční fond (riiklik põllumajanduse sekkumisfond; edaspidi „sekkumisfond“) oma 24. mai 2016. aasta teates toetusesaajale karistuse määramise kohta, et kaebaja on rikkunud programmi reegleid ja seetõttu vähendatakse tema toetust 100% võrra. 12. septembril 2016 kinnitas vastustaja revisjonikomisjon sekkumisfondi seisukohta. Kaebaja esindaja tunnistati [...] seaduse alusel süüdi eriti raske kuriteo toimepanemises ehk toetuse väljapetmises.
- 3 27. märtsil 2018 algatati haldusmenetlus toetuse tagasimaksmise kohustuse määramiseks riikliku põllumajanduse sekkumisfondi seaduse ja teatavate muude seaduste muutmise seaduse (zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů) redaktsioonis, mis on käesolevas asjas kohaldatav, (edaspidi „sekkumisfondi käsitlev seadus“) § 11a kohaselt koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1306/2013, ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 (EÜ) nr 485/2008 (edaspidi „määrus nr 1306/2013“). 11. juunil 2018 pani sekkumisfond kaebajale kohustuse maksta tagasi talle programmi raames toetusena väljamakstud vahendid summas 5 239 422 Tšehhi krooni. 7. mail 2020 jättis vastustaja rahuldamata kaebaja kaebuse sekkumisfondi otsuse peale.

- 4 Vaadates läbi kaebust vastustaja vaidlustatud otsuse peale arutas Městský soud v Praze (Praha linnakohus) väidet, et riigi õigus kaebajalt toetus tagasi nõuda on aegunud (välistatud), sest toetuse tagasimaksmise nõue esitati pärast 18kuulise tähtaja lõppemist määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõike 1 tähenduses. Linnakohus jõudis järeldusele, et kuigi faktiliselt esitas riik kaebajale toetuse tagasimaksmise nõude pärast määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaja lõppemist, siis ei saa asuda seisukohale, et selle tähtaja lõppemise tagajärjel kaotaks riik õiguse nõuda toetusesaajalt toetuse tagasimaksmist. Linnakohtu hinnangul ei ole määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaeg mitte aegumistähtaeg, vaid kõigest soovituslik (näitlik) tähtaeg. Sellisele seisukohale asudes kaldus linnakohus kõrvale õiguslikust seisukohast, mis on väljendatud Nejvyšší správní soudu (kõrgeim halduskohus) üheksanda kolleegiumi 9. augusti 2018. aasta otsuses kohtuasjas 9 Afs 280/2017–57, mille kohaselt on see tähtaeg oma olemuselt aegumistähtaeg.
- 5 Kontrollides Městský soud v Praze (Praha linnakohus) ostust, määras Nejvyšší správní soudu (Tšehhi kõrgeim halduskohus) viies kolleegium, et asi tuleb edastada läbivaatamiseks laiendatud kohtukoosseisule. Viies kolleegium nõustus Městský soud v Praze (Praha linnakohus) argumentidega. See kolleegium rõhutas, et kohtuasjas nr 9 Afs 280/2017–57 sedastas üheksas kolleegium tõesti, et määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaeg on oma olemuselt aegumistähtaeg, ei esitanud aga selgitust selle kohta, kuidas ta sellisele järeldusele jõudis. Viies kolleegium leidis, et määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõike 1 ajalooline, lingvistiline, eesmärgist lähtuv ja süsteemine analüüs ei võimalda jõuda muule järeldusele kui see, et 18kuuline tähtaeg abisaajale alusetult väljamakstud toetuse tagasimaksmise nõude esitamiseks on soovituslik (näitlik) tähtaeg, mis tähendab, et liikmesriigil on õigus alusetult väljamakstud toetust tagasi nõuda ka pärast selle tähtaja möödumist.
- 6 [...] [Kohtuasjas nr 9 Afs 280/2017–57 tehtud otsuse punktist 50 ilmneb selgelt, et üheksas kolleegium peab määruse nr 1306/2013 artiklit 54 õigusnormiks, mis välistab liikmesriigi õiguse nõuda toetusesaajalt alusetult väljamakstud toetuse tagasimaksmist]. Viies kolleegium leiab aga, et liikmesriigil on õigus nõuda alusetult väljamakstud toetuse tagasimaksmist ka pärast selle tähtaja möödumist.
- 7 [...] [Kohtuasja Nejvyšší správní soudu (Tšehhi kõrgeim halduskohus) koja laiendatud koosseisule edastamise põhjendus].

II. Viidatud liidu õigusnormid ja liikmesriigi õigusnormid

- 8 Tšehhi õigussüsteemis sisaldub alusetult saadud toetuse tagasimaksmise korda puudutav ajaline piirang sekkumisefondi käsitleva seaduse §-s 11s. Kuni 31. detsembrini 2014 oli sekkumisefondi käsitleva seaduse § 11a lõige 3 sõnastatud järgmiselt: „Sekkumisefond kohustab oma otsusega toetuse tagasi maksuma ja trahve tasuma, nõuab makseid ja teeb muid nende kohustuste täitmise seotud toiminguid. Sekkumisefond algatab toetuse tagasimaksmise menetluse hiljemalt eeskirjade eiramise esmasele tuvastamisele järgneval kalendriaastal liidu vahetult

kohaldatavatele õigusaktide kohaselt²²⁾“. Joonealune märkus 22 viitas määrusele nr 1290/2005. Alates 1. jaanuarist 2015 kuni 31. oktoobrini 2017 ei sisaldanud sekkumisfondi käsitlev seadus ühtegi ajalist piirangut puudutavat regulatsiooni (toetuste puhul, mida ei anta ainult liikmesriigi vahenditest). Sekkumisfondi käsitleva seaduse § 11a lõige 1 sätestas ainult kohustuse, et „kui alusetult on välja makstud toetus, mis tuleb täielikult või osaliselt Euroopa Liidu eelarvest, toimib sekkumisfond liidu vahetult kohaldatava õigusakti²²⁾ ja käesoleva seaduse kohaselt“. Selles redaktsioonis on joonealuses märkuses 22 loetletud mitu liidu õiguse määrust, sh ka määruse nr 1306/2013 (viitamata mingile konkreetsele sättele). Muutmise seadusega nr 295/2017 sõnastati § 11a lõige 1 alates 1. novembrist 2017 järgmiselt: „Sekkumisfond algatab menetluse toetuse tagasimaksmiseks hiljemalt 10 aasta jooksul pärast selle väljamaksmist.“ Seega ei näinud Tšehhi õigus kõnealuse toetuse väljamaksmise hetkel (7. juuli 2015) ette mingit ajalist piirangut, mis puudutaks selgelt kohustust nõuda toetusesaajalt alusetult tehtud maksete tagasimaksmist.

- 9 Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (edaspidi „määrus nr 2988/95“) artiklis 3 on sätestatud:

„1. Aegumistähtaeg menetluste algatamiseks on neli aastat, alates artikli 1 lõikes 1 osutatud eeskirjade eiramise toimepanekust. Valdkondade eeskirjades võib sätestada lühema ajavahemiku, mis aga ei või olla vähem kui kolm aastat.

Jätkuvate või korduvate eeskirjade eiramiste korral hakatakse aegumistähtaega arvestama päevast, mil eiramine lõpeb. Mitmeaastaste programmide korral ei aegu asi mingil juhul enne programmi täielikku lõpetamist.

Menetluste aegumistähtaeg katkeb, kui pädev asutus teatab kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest. Aegumistähtaega hakatakse arvestama pärast iga katkestust uuesti.

Asi aegub lõplikult päeval, mil kahekordse aegumistähtajaga võrdne ajavahemik saab läbi, ilma et pädev asutus oleks määranud karistust, välja arvatud juhul, kui haldusmenetlus on peatatud vastavalt artikli 6 lõikele 1.

2. Halduskaristuse otsuse täitmiseks on aega kolm aastat. See ajavahemik algab lõpliku otsuse langetamise kuupäevast.

Katkemist ja peatamist reguleeritakse vastavate siseriikliku õiguse sätetega.

3. Liikmesriikidele jääb võimalus kohaldada käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 sätestatust pikemat ajavahemikku.“

- 10 Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei ole määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimene lõik kohaldatav mitte ainult halduskaristuste määramisele, vaid ka muudele haldusmeetmetele (vt Euroopa Kohtu 3. septembri 2015. aasta otsus FranceAgriMer, C-383/14, [EU:C:2015:541], punktid 20–32).

- 11 Määruse (EÜ) nr 1306/2013 artikli 54 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt: „Iga eeskirjade eiramise või hooletuse tõttu alusetult tehtud makse puhul taotlevad liikmesriigid selle tagasinõudmist toetusesaajalt 18 kuu jooksul pärast seda, kui eeskirjade eiramist kinnitav kontrolliaruanne või sarnane dokument on heaks kiidetud ja, kui see on asjakohane, makseasutuse või tagasinõudmise eest vastutava asutuse poolt kätte saadud. Vastavad summad kantakse tagasinõudmise taotlemise ajal makseasutuse võlgnike registrisse“.

III. Esitatud eelotsuse küsimuste analüüs

- 12 Laiendatud koosseisus kohtukollegium peab lahendama õigusküsimuse, kas määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaja tulemusteta möödumisel kaotab liikmesriik õiguse nõuda toetusesaajalt alusetult väljamakstud toetuse tagasimaksmist.
- 13 [...]
- 14 Kohtuasi anti üle laiendatud koosseisus kohtukollegiumile määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõike 1 tõlgendamiseks ja laiendatud koosseisus kohtukollegium leidis, et ta on pädev seda küsimust lahendama. Samas, võttes arvesse õigusküsimuse olemust, jõudis laiendatud koosseisus kohtukollegium järeldusele, et täidetud on eeldused, mis kohustavad esitama Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse ELTL artikli 267 punkti b kohaselt.
- 15 Esiteks viib sellele järeldusele asjaolu, et Nejvyšší správní soudu (kõrgeim halduskohus) kaks kollegiumit on eri arvamusel ühes ja samas liidu õigust puudutavas küsimuses, kusjuures ei ole sugugi ilmselge, et üks või teine õiguslik seisukoht oleks vale või selline, mis hiljem ümber lükatakse. Laiendatud koosseisus kohtukollegiumile ei ole ka teada, et Euroopa Kohus oleks oma senises praktikas käsitlenud määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõiget 1 ulatuses, milles see on oluline Nejvyšší správní soudu (kõrgeim halduskohus) käsitletavas kohtuasjas.
- 16 Eelotsuse küsimuse esitamise peamine põhjus on aga vaidlusaluse õigusküsimuse olemus. Nagu märkis Euroopa Kohtu suurkoda oma 6. oktoobri 2021. aasta otsuse *Consorzio Italian Management, C-561/19*, [EU:C:2021:799], punktis 48: „Samas ei saa ainuüksi seetõttu, et liidu õigusnormi võib tõlgendada ühel või mitmel muul viisil, asuda seisukohale, et esineb põhjendatud kahtlus liidu õigusnormi õiges tõlgenduses, kui ükski neist tõlgendustest ei tundu liikmesriigi kohtule piisavalt usutav, arvestades eelkõige õigusnormi konteksti ja eesmärki ning normide süsteemi, millesse see kuulub“. Punktis 49 lisas suurkoda seejuures, et: „Kui viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus on aga saanud teada, et sama liikmesriigi või eri liikmesriikide kohtute praktikas on põhikohtuasjas kohaldatava liidu õigusnormi tõlgendamise osas lahknevusi, peab see kohus olema eriti tähelepanelik, kui ta hindab, kas kõnealuse liidu õigusnormi õige tõlgendamise suhtes puudub põhjendatud kahtlus või mitte, võttes eelkõige arvesse eelotsusemenetluse eesmärki tagada liidu õiguse tõlgendamise ühtsus“.

- 17 Erinevalt kohtuasja üle andnud viiendast kolleegiumist, kes peab kõnealust õigusküsimust *acte clair*'iks ja tõlgendab seda teisiti kui üheksas kolleegium, ei ole laiendatud koosseisus kohtukolleegium veendunud, et ühtegi käsitletavatest tõlgendusvariantidest saaks lugeda selgeks, usaldusväärseks ja ilma igasuguse kahtluseta selgelt veenvamaks kui ülejäänud.
- 18 Tõlgendusvarianti, mida toetas viies kolleegium, on aga võimalik kaitsta ja selle variandi alusel võib jõuda järeldusele, et määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaja tulemuseta möödumisel ei kaota liikmesriik õigust nõuda toetusesaajalt alusetult väljamakstud toetuse tagasimaksmist. Alltoodud argumentid kinnitavad seda järeldust.
- 19 Määrus nr 1306/2013 ei sätesta selgelt, et artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaja tulemuseta möödumisel kaotaks liikmesriik õiguse nõuda toetusesaajalt alusetult väljamakstud toetuse tagasimaksmist. See määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud ajaline piirang erineb piirangust, mis on ette nähtud määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikes 1, milles eeskirjade eiramise menetluste puhul on selgelt välja toodud aegumistähtaeg. Seejuures viitab määruse nr 1306/2013 põhjendus 39 selgelt määruse nr 2988/95 kohaldamisele eeskirjade eiramise tuvastamise ja sellega võitlemise valdkonnas. Selle loogika kohaselt on määrus nr 2988/95 seega kohaldatav ka eeskirjade eiramise tuvastamisele ja sellega võitlemisele määruse nr 1306/2013 kohaselt. See õigusnorm reguleerib terviklikul viisil aegumistähtaegu eeskirjade rikkumise eest vastutusele võtmise menetluse puhul, sh näeb ette sellise tähtaja kulgemise peatamise tingimused, kõige hilisema hetke, mil tähtaeg peab lõppema, ning liikmesriikide võimaluse loobuda käesoleva määrusega kehtestatud aegumistähtaja pikkusest. Seoses sellega saab väita, et kui määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud ajaline piirang peaks kujutama endast erisätet, siis oleks õigusnormide selline seos selgelt väljendatud määruses nr 1306/2013 ja oleks selgitatud, et määruses nr 2988/95 sisalduv ajaliste piirangute terviklik regulatsioon ei ole kohaldatav või on kohaldatav ainult mingis osas.
- 20 Ajaline piirang, mis puudutab liikmesriikide kohustuste täitmist määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõike 1 kohaselt, reguleerib õigussuhet liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahel, mitte liikmesriigi ja isiku vahel. Määruse nr 1306/2013 artiklite 55 ja 56 kohaselt moodustavad eeskirjade eiramise või hooletuse tõttu tagasi saadud summad koos intressiga Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) või Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) asjaomase programmi raames saadud tulu. Kui neid vahendeid ära ei kasutata, tagastatakse need Euroopa Liidu eelarvesse. Võttes arvesse, et tagasisaadud vahendid moodustavad EAGFi ja EAFRD tulu, on nende sekkumisfondide järgnevate aastate eelarvete õigeks planeerimiseks ja kummagi sekkumisfondi jaoks kehtestatud aastaste ülemäärade tagamiseks oluline, et alusetult makstud summad tagastataks mõistliku tähtaja jooksul alates toetusesaajalt toetusesumma tagasinõudmise aluseks oleva eeskirjade eiramise või hooletuse tuvastamisest.

- 21 Tagasisaadud alusetute maksete arvessevõtmise küsimust Euroopa Liidu eelarve finantsplaneerimises käsitletakse ka määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 2, mis näeb ette, et kui makset ei saada tagasi nelja aasta jooksul alates tagasimaksenõude esitamise päevast või kaheksa aasta jooksul, kannab finantstagajärjed, mis tulenevad summade tagasi maksmata jätmisest, 50% ulatuses kõnealune liikmesriik ja 50% ulatuses liidu eelarve. Kui aga liikmesriik ei ole nõudnud alusetult makstud summade tagasimaksmist määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud tähtaja jooksul, võib Euroopa Komisjon võtta meetme, mis jätab Euroopa Liidu välja alusetult makstud summade tagasimaksmata jätmise finantstagajärgedest.
- 22 Seega tundub, et määruses nr 1306/2013 sisalduva alusetult makstud summade tagasisaamist puudutava õigusnormi eesmärk on tagada, et liikmesriigid alustaksid alusetult tehtud maksete sissenõudmist mõistliku aja jooksul, sest Euroopa Komisjon võib need lugeda EAGFi või EAFRD asjaomase programmi tuluks. Kui aga selline arvutus osutub hiljem ebaõigeks seetõttu, et alusetult tehtud makseid ei tagastatud mõistliku tähtaja jooksul, jagatakse sellise sündmuse finantstagajärjed võrdselt liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahel. See toimub aga ainult tingimusel, et liikmesriik on täitnud oma kohustuse nõuda toetusesaajalt liigse viivitusega alusetult tehtud maksete tagasimaksmist.
- 23 Eeltoodust ei järeldu aga veel selgelt, et liikmesriigil ei oleks õigust jätkata toetusesaajalt alusetult tehtud maksete tagasinõudmist pärast selle tähtaja möödumist. Selle seisukoha toetuseks võib viidata ka määruse nr 1306/2013 põhjenduses 37 sisalduvale sõnastusele, et „[t]eatavatel liikmesriigi poolsetel hooletuse juhtudel peaks olema õigustatud ka kogu summa tagasinõudmine asjaomaselt liikmesriigilt“. Seega saab alusetult tehtud maksete mõistliku aja jooksul sissenõudmata jätmise finantstagajärjed jätta täielikult liikmesriigi kanda, kui need on tingitud liikmesriigi hooletusest, mille tulemusel alusetult tehtud makseid ei õnnestunud mõistliku aja jooksul tagasi saada, mitte aga alusetult tehtud maksete tagasinõudmise õiguse lõppemise tõttu. Eeltoodu toetuseks võib ka märkida, et kuigi määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 on seoses liikmesriikide kohustusega nõuda abisaajalt alusetult tehtud maksete hüvitamist kasutatud sõnastust „taotlevad liikmesriigid selle tagasinõudmist toetusesaajalt“, siis põhjenduses 37 on öeldud, et „peaksid liikmesriigid taotlema summa tagasinõudmist toetusesaajalt 18 kuu jooksul [...]“. Määruse preambulis ei kasutata mitte käskivat, vaid tingivat kõneviisi, mis väljendab sageli viisakat taotlust või soovitat toimingut, mida teatud olukordades võib, kuid ei pruugi rakendada. Seega toetavad ka keelised argumendid seisukohta, et määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõige 1 väljendab soovituslikku ja on soovitatav, et toiming toimuks kirjeldatud viisil, kuid ei ole välistatud, et see võib toimuda ka muul viisil.
- 24 Euroopa Kohtu ja Üldkohtu praktikast võib seejuures leida ka seisukohti, mida võib mõista eeltoodud tõlgendusvariandi kaudse kahtluse alla seadmisenä.

25 Oma 8. mai 2019. aasta otsuses *Mittetulundusühing Järvelaev*, C-580/17, [EU:C:2019:391], tõlgendas Euroopa Kohus liikmesriigi kohustusi olukorras, kus on selgunud, et toetuse kasutamisel on rikutud eeskirju. Punktides 94–97 märkis Euroopa Kohus:

„94 Seetõttu küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus seitsmendas küsimuses lõpuks, kas määruse nr 1306/2013 artikli 56 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus alusetult makstud toetuse tagasinõudemenetluse algatamine enne viie aasta möödumist alates korraldusasutuse otsusest vahendite eraldamise kohta. See kohus küsib ka, kas seda sätet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisuguse tagasinõudemenetluse jätkamine juhul, kui toetuse saaja selle menetluse kestel kõrvaldab rikkumise, mille tõttu menetlus algatati.

95 Esimesena, mis puudutab liikmesriigi võimalust algatada alusetult makstud toetuse tagasinõude menetlus enne viie aasta möödumist viimase toetusosa väljamaksmisest, siis tuleb viidata määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikele 1 ja artikli 56 esimesele lõigule, mille kohaselt on liikmesriik, kes tuvastab eeskirjade eiramise, kohustatud alusetult makstud toetuse tagasi nõudma. Täpsemalt, liikmesriigil tuleb nõuda toetuse tagasimaksmist toetusesaajalt 18 kuu jooksul alates hetkest, mil eeskirjade eiramist kinnitav kontrolliaruanne või sarnane dokument on heaks kiidetud ja – kui see on asjakohane – makseasutuse või tagasinõudmise eest vastutava asutuse poolt kätte saadud.

96 Sellest tuleneb, et liikmesriigid võivad ja ELi vahendite usaldusväärse finantsjuhtimise huvides peavad need summad võimalikult kiiresti tagasi nõudma. Neid asjaolusid arvestades ei ole sellel, et tagasimaksmist nõutakse enne viie aasta möödumist alates korraldusasutuse otsusest vahendite eraldamise kohta, mingit mõju sellele tagasinõudmisele.

97 Teisena, mis puudutab küsimust, kas liidu õigusega on vastuolus tagasinõudemenetluse jätkamine juhul, kui toetuse saaja selle menetluse kestel kõrvaldab rikkumise, mille tõttu see menetlus algatati, siis tuleb märkida, nagu toonitab ka komisjon, et kui toetuse saajale antaks võimalus toetuse tagasinõudmise kohtumenetluse kestel heastada tegevuse läbiviimisel toime pandud eeskirjade eiramine, võiks see võimalus ärgitada teisi toetuse saajaid rikkumisi toime panema, sest nad võivad olla kindlad, et nad saavad rikkumise tagantjärele kõrvaldada pärast seda, kui riigisisised pädevad asutused on rikkumise avastanud. Seetõttu ei saa tagasinõudmist mõjutada see, et toetuse saaja teeb toetuse tagasinõudmise üle käiva kohtuvaidluse kestel jõupingutusi rikkumise kõrvaldamiseks või lausa kõrvaldab selle.

98 Seitsmendale küsimusele tuleb vastata, et määruse nr 1306/2013 artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus alusetult makstud toetuse tagasinõudemenetluse algatamine enne viie aasta möödumist alates korraldusasutuse otsusest vahendite eraldamise kohta. Selle sättega ei ole ka vastuolus niisuguse tagasinõudemenetluse jätkamine juhul, kui toetuse saaja selle menetluse kestel kõrvaldab rikkumise, mille tõttu menetlus algatati“.

- 26 Euroopa Kohtu seisukohti, mis on esitatud punktis 95, võib tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus alternatiivne tõlgendus, mille kohaselt on määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1 ette nähtud 18kuuline tähtaeg, mille jooksul liikmesriik nõuab toetusesaajalt summade tagastamist, ühest küljest soovituslik (näitlik) tähtaeg suhetes liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahel, teisest küljest ega aegumistähtaeg suhetes liimesriigi ja toetusesaaja vahel. Selline alternatiivne tõlgendusvariant on isiku jaoks soodsam kui tõlgendusvariant, mille esitas viies kolleegium, sest erinevalt suhtest liikmesriigi ja isiku vahel, mille puhul oleks kohaldatav ajaliste piirangute süsteem, mis on ette nähtud määruse 2988/95 artiklis 3, võib tänu 18kuulisele tähtajale, mis on ette nähtud määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikes 1, lüheneda aeg, mille jooksul saab liikmesriik nõuda toetusesaajalt makse tagasimaksmist.
- 27 Samasuguse seisukoha kõnealuse tähtaja olemuse kohta võib järeldada üldkohtu 8. märtsi 2023. aasta otsusest Bulgaaria *versus* komisjon, T-235/21, [EU:T:2023:105], konkreetselt selle punktist 81, mis sätestab: „Nimelt ei tulene lõpparuandes tuvastatud eeskirjade eiramisega seotud maksete tagasinõudmise kohustus mitte määrusest nr 883/2013, vaid määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõikest 1, milles on ette nähtud, et kui asjaomasele liikmesriigile on sellisest eiramisest teatatud, siis on liikmesriigil nende maksete saajatelt tagasinõudmiseks 18 kuud aega“. Kõnealuse kohtuotsuse punktis 46 nõustus üldkohus ka komisjoni seisukohaga 18kuulise tähtaja olemuse kohta: „Sellega seoses rõhutas komisjon eelkõige, et Bulgaaria Vabariik pidi nõudma alusetult makstud summade tagasimaksmist nende saajatelt 18 kuu jooksul pärast seda, kui olid kätte toimetatud OLAFi lõpparuanded mõlemas uurimises. Lisaks ei tekitanud viide määruse nr 1306/2013 artiklile 54 mingit kahtlust, et kui seda tähtaega ei järgita, võidakse määrata finantskorrektsioon“.
- 28 Eeltoodut arvesse võttes leiab laiendatud koosseisus kohtukolleegium, et määruse nr 1306/2013 artikli 54 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui liikmesriigid jätkavad toetusesaajatelt alusetult tehtud maksete tagasimaksmise nõudmist, kui nad on nõudnud toetusesaajalt alusetult tehtud maksete tagasimaksmist pärast 18 kuu möödumist sellest, kui eeskirjade eiramist kinnitav kontrolliaruanne või sarnane dokument on heaks kiidetud ja, kui see on asjakohane, makseasutuse või tagasinõudmise eest vastutava asutuse poolt kätte saadud.
- 29 Siiski peab laiendatud koosseisus kohtukolleegium võimalikuks ka seisukohta, et viidatud artiklit saab tõlgendada teisiti, nimelt nii, et 18kuuline tähtaeg, mille jooksul liikmesriik nõuab toetusesaajalt summade tagastamist, on nii soovituslik (näitlik) tähtaeg suhetes liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahel, kui ka aegumistähtaeg suhetes liimesriigi ja toetusesaaja vahel, olles erisäte määruse nr 2988/95 artiklis 3 ette nähtud ajaliste piirangute süsteemi suhtes. Sellise tõlgenduse, mis on teatud kontekstis toetusesaaja kui õigust loovast ja kohaldavast avalikust võimust eraldiseisva isiku jaoks soodsam, saab laiendatud koosseisus kohtukolleegiumi hinnangul ümber lükata vaid juhul, kui see on selgelt vähem veenev kui teised tõlgendusvariandid. Vastasel juhul oleks tegemist

ebaproportsionaalse sekkumisega isiku õigusse õiguskindlusele ja tema suhtes kohaldatavate õigusnormide ennustatavusele. Otsustamine selle üle, kas sellise isiku jaoks soodsama tõlgendusvariandi võib tagasi lükata või mitte, jääks sellises olukorras väljapoole liidu õiguse tõlgendamist mõiste „*acte clair*“ raames Euroopa Kohtu praktika tähenduses.

- 30 Kohtuasja üle andnud kolleegium leidis, et üheksas kolleegium hindas valesti liidu õiguse küsimust. Viies kolleegium on seisukohal, et tegemist on *acte clair*'iga, aga asub sellest hoolimata kõnealuse küsimuse tõlgendamise kohta teisele seisukohale kui varem on asunud üheksas kolleegium. Erinevalt kohtuasja edastanud viiendast kolleegiumist leiab laiendatud koosseisus kohtukolleegium, et kõnealust õigusküsimust ei saa pidada *acte clair*'iks ja seoses sellega esitatakse Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus. [...]

[...]

TÖÖDOKUMEN